

Spis treści

Wykaz skrótów	13
Wstęp	15

Część pierwsza. Zagadnienia ogólne

1. Pojęcia podstawowe	19
1.1. Istota międzynarodowej integracji gospodarczej	19
1.2. Przyczyny, cele i warunki integracji gospodarczej	20
1.3. Integracja rynków i integracja polityki gospodarczej	23
1.4. Etapy integracji gospodarczej	27
1.5. Międzynarodowa integracja gospodarcza a reguły WTO	28
Podsumowanie	30
Pytania kontrolne	31
2. Historia integracji europejskiej	32
2.1. Geneza integracji europejskiej	32
2.1.1. Idee zjednoczonej Europy	32
2.1.2. Powstanie wspólnot europejskich	35
2.2. Integracja gospodarcza w ramach EWG	39
2.2.1. Pierwsze środki: lata 1958-1975	39
2.2.2. Kryzys integracji i pierwsze próby reform	41
2.2.3. Od Jednolitego aktu europejskiego do Traktatu z Maastricht	44
2.3. Integracja w ramach Unii Europejskiej	46
2.3.1. Ustanowienie zróżnicowanej strukturalnie UE	46
2.3.2. Dalsze pogłębianie i poszerzanie procesów integracyjnych	48
2.3.3. W kierunku jednolitej Unii Europejskiej	50
Podsumowanie	52
Pytania kontrolne	54
Dodatek. Rozwój integracji europejskiej w świetle traktatów	55
3. Zasady funkcjonowania Unii Europejskiej	58
3.1. Podstawowe wartości Unii	58
3.2. Cele Unii i zasada zrównoważonego rozwoju	63
3.3. Niedyskryminacja i prawa obywatelskie	65

3.4.	Charakter prawny Unii	66
3.5.	Kompetencje Unii	67
3.5.1.	Zasady	67
3.5.2.	Typologia kompetencji	69
3.5.3.	Kategorie i dziedziny kompetencji	71
3.5.4.	Współpraca wzmocniona	73
3.6.	Relacje między Unią a państwami członkowskimi	74
3.7.	Przystąpienie do Unii oraz z niej wystąpienie	76
	Podsumowanie	77
	Pytania kontrolne	79
4.	Ramy instytucjonalne Unii Europejskiej	80
4.1.	Zasady systemu instytucjonalnego	80
4.2.	Parlament Europejski	81
4.3.	Rada Europejska	86
4.4.	Rada	87
4.5.	Komisja	93
4.6.	Pozostałe instytucje	96
4.6.1.	Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	96
4.6.2.	Europejski Bank Centralny	97
4.6.3.	Trybunał Obrachunkowy	98
4.7.	Organy Unii	99
4.7.1.	Organy doradcze	99
4.7.2.	Europejski Bank Inwestycyjny	101
4.8.	Agencje Unii Europejskiej	102
	Podsumowanie	103
	Pytania kontrolne	105
	Dodatek. Podział kompetencji Unii między jej instytucje	106
5.	System prawny Unii Europejskiej	108
5.1.	Źródła prawa	108
5.1.1.	Prawo pierwotne	109
5.1.2.	Prawo wtórne	110
5.2.	Zmiany traktatów	113
5.3.	Przyjmowanie prawnie wiążących aktów Unii	115
5.3.1.	Podstawa prawna	115
5.3.2.	Procedury przyjmowania aktów ustawodawczych	117
5.3.3.	Przyjmowanie aktów o charakterze nieustawodawczym	122
5.4.	Zasady stosowania prawa Unii w państwach członkowskich	126
5.5.	System ochrony prawnej	131

Podsumowanie	139
Pytania kontrolne	141
Dodatek. Warunki dopuszczalności i przesłanki skarg wnoszonych do Trybunału Sprawiedliwości UE oraz innych postępowań sądowych	142
6. Budżet Unii Europejskiej	145
6.1. Zasady budżetowe	145
6.2. Wieloletnie ramy finansowe	149
6.3. Struktura budżetu	151
6.3.1. Dochody	151
6.3.2. Wydatki	153
6.3.3. Repartycja dochodów i wydatków pomiędzy państwa członkowskie	156
6.4. Opracowanie i wykonanie budżetu	158
6.4.1. Procedura budżetowa	158
6.4.2. Wykonanie budżetu i absolutorium	159
Podsumowanie	161
Pytania kontrolne	162

Część druga. Jednolity rynek europejski

7. Podstawy teoretyczne integracji rynków	165
7.1. Teoria unii celnej	165
7.1.1. Krótkookresowe skutki integracji	165
7.1.2. Długookresowe skutki integracji	168
7.2. Teoria przepływów czynników produkcji	171
7.2.1. Przepływy siły roboczej	171
7.2.2. Przepływy kapitału	173
7.3. Integracja rynków dóbr a integracja czynników produkcji	175
7.4. Skutki integracji rynków dla polityki gospodarczej	177
Podsumowanie	179
Pytania kontrolne	182
8. Proces integracji rynków europejskich	183
8.1. Etapy integracji rynków – ogólny zarys	183
8.2. Wprowadzanie w życie swobody przepływu towarów, osób, usług i kapitału	188
8.3. Ekonomiczne skutki integracji rynków	193
Podsumowanie	204
Pytania kontrolne	206

9.	Podstawowe swobody rynku wewnętrznego	207
9.1.	Wprowadzenie	207
9.2.	Swobodny przepływ towarów	208
9.2.1.	Unia celna	209
9.2.2.	Zakaz ograniczeń ilościowych między państwami członkowskimi	210
9.3.	Swobodny przepływ osób	214
9.3.1.	Warunki korzystania ze swobody przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich	215
9.3.2.	Prawo do zatrudnienia	217
9.3.3.	Koordinacja systemów zabezpieczenia społecznego	218
9.3.4.	Układ z Schengen i inne wspólne działania	220
9.4.	Swobodny przepływ usług	222
9.4.1.	Istota i zakres przedmiotowy swobody	222
9.4.2.	Wzajemne uznawanie kwalifikacji zawodowych	223
9.4.3.	Ogólne warunki świadczenia usług na rynku wewnętrznym	225
9.5.	Swobodny przepływ kapitału i płatności	227
	Podsumowanie	228
	Pytania kontrolne	230
10.	Polityka konkurencji UE	231
10.1.	Cele i zasady	231
10.2.	Reguły konkurencji dotyczące przedsiębiorstw	233
10.2.1.	Zakaz porozumień ograniczających konkurencję	233
10.2.2.	Zakaz nadużywania pozycji dominującej	236
10.2.3.	Kontrola koncentracji przedsiębiorstw	237
10.3.	Reguły konkurencji a przedsiębiorstwa publiczne i przedsiębiorstwa mające zagwarantowane prawa wyłączne lub specjalne	239
10.4.	Reguły dotyczące pomocy państwa	241
10.4.1.	Względny charakter zakazu pomocy	241
10.4.2.	Pomoc dopuszczalna	243
10.4.3.	Kontrola przyznawania pomocy	246
	Podsumowanie	248
	Pytania kontrolne	250
11.	Zbliżanie prawa gospodarczego	251
11.1.	Metody i podstawy prawne zbliżania prawa	251
11.2.	Prawo własności intelektualnej	254
11.3.	Zamówienia publiczne	256
11.4.	Prawo spółek	257

11.5.	Rynki finansowe	259
11.6.	Systemy podatkowe	264
11.6.1.	Harmonizacja podatków pośrednich	264
11.6.2.	Koordinacja systemów podatków bezpośrednich	268
11.7.	Świadczenie usług w ogólnym interesie gospodarczym	275
11.7.1.	Usługi transportowe	275
11.7.2.	Usługi telekomunikacyjne i pocztowe	277
11.7.3.	Wspólne zasady rynku wewnętrznego energii elektrycznej i gazu ziemnego	279
	Podsumowanie	280
	Pytania kontrolne	283

Część trzecia. Unia gospodarcza i walutowa

12.	Teoria integracji walutowej	287
12.1.	Teoria optymalnych obszarów walutowych	287
12.1.1.	Kryteria OCA	287
12.1.2.	Unia Europejska optymalnym obszarem walutowym?	294
12.2.	Teorie konwergencji	299
12.3.	Zagadnienie korzyści i kosztów	302
12.3.1.	Korzyści ze wspólnej waluty	302
12.3.2.	Koszty przystąpienia do unii walutowej	309
12.3.3.	Korzyści i koszty a formy integracji walutowej	313
12.4.	Dostosowania w unii walutowej	315
12.4.1.	Rynkowe mechanizmy dostosowawcze	315
12.4.2.	Makroekonomiczna polityka dostosowawcza	323
	Podsumowanie	326
	Pytania kontrolne	327
13.	Geneza i etapy realizacji unii gospodarczej i walutowej	328
13.1.	Od traktatów rzymskich do europejskiego systemu walutowego ...	328
13.2.	Europejski system walutowy – niepełna unia walutowa	332
13.3.	Warunki przyjęcia wspólnej waluty	336
13.3.1.	Zgodność ustawodawstwa krajowego z traktatami i Statutem ESBC i EBC	336
13.3.2.	Kryteria konwergencji	342
13.4.	Etapy realizacji UGW	343
13.4.1.	Etap pierwszy (1990-1993)	343
13.4.2.	Etap drugi (1994-1998)	345

13.4.3.	Etap trzeci: jedna waluta	351
13.5.	Państwa członkowskie objęte derogacją lub mające status specjalny	353
	Podsumowanie	356
	Pytania kontrolne	358
14.	Polityka gospodarcza w UGW	359
14.1.	Ogólne ramy polityki gospodarczej	359
14.2.	Koordinacja polityki gospodarczej	364
14.2.1.	Aspekty teoretyczne	364
14.2.2.	Formy i procedury	367
14.3.	Polityka budżetowa	373
14.3.1.	Dyscyplina budżetowa – pakt na rzecz stabilności i wzrostu	373
14.3.2.	Stabilizowanie gospodarki	383
14.3.3.	Koordinacja polityki budżetowej z polityką pieniężną	387
	Podsumowanie	390
	Pytania kontrolne	392
15.	Polityka pieniężna w strefie euro	393
15.1.	Europejski System Banków Centralnych	393
15.2.	Cele i zasady polityki pieniężnej	398
15.3.	Strategia polityki pieniężnej EBC	401
15.4.	Instrumenty	404
15.5.	Prowadzenie polityki pieniężnej w latach 1999-2010	407
15.6.	Polityka dotycząca kursu walutowego	410
	Podsumowanie	412
	Pytania kontrolne	414

Część czwarta. Polityka Unii Europejskiej – wybrane dziedziny

16.	Wspólna polityka rolna	417
16.1.	Cele, zasady i zakres wspólnej polityki rolnej	417
16.2.	Ewolucja WPR	419
16.3.	Polityka rynków rolnych	423
16.3.1.	Wspólna organizacja rynków rolnych	423
16.3.2.	Płatności bezpośrednie	427
16.3.3.	Europejski Fundusz Rolniczy Gwarancji	429
16.4.	Polityka rozwoju obszarów wiejskich	431
16.5.	Wspólna polityka rolna a reguły WTO	435

16.6.	Ocena wspólnej polityki rolnej	437
	Podsumowanie	439
	Pytania kontrolne	441
17.	Europejska integracja społeczna	442
17.1.	Europejskie modele społeczne	442
17.2.	Polityka społeczna	448
17.2.1.	Podstawy traktatowe	448
17.2.2.	Geneza i rozwój europejskiej polityki społecznej	449
17.2.3.	Harmonizacja prawa pracy	452
17.2.4.	Europejski dialog społeczny	455
17.2.5.	Współpraca między państwami członkowskimi	458
17.3.	Europejski Fundusz Społeczny	459
17.4.	Działania Unii w dziedzinie edukacji i kultury	460
17.4.1.	Edukacja i kształcenie zawodowe	460
17.4.2.	Kultura	463
17.5.	Zdrowie publiczne i ochrona konsumentów	465
17.5.1.	Zdrowie publiczne	465
17.5.2.	Ochrona konsumentów	467
17.6.	Ochrona środowiska naturalnego	470
17.6.1.	Cele i zasady polityki Unii w dziedzinie środowiska	470
17.6.2.	Instrumenty	471
17.6.3.	Wymagania ochrony środowiska w innych dziedzinach polityki Unii	477
	Podsumowanie	478
	Pytania kontrolne	480
18.	Spójność gospodarcza, społeczna i terytorialna	481
18.1.	Nierówności regionalne w Europie	482
18.2.	Integracja rynków a procesy konwergencji poziomów rozwoju go- spodarczego	484
18.3.	Oddziaływanie UGW na spójność	488
18.4.	Polityka regionalna Unii	490
18.4.1.	Geneza i ewolucja europejskiej polityki regionalnej	490
18.4.2.	Cele i zasady	494
18.4.3.	Instrumenty finansowe	497
18.4.4.	W kierunku europejskiej polityki zagospodarowania przestrzennego	501
18.5.	Wpływ innych działań Unii na spójność	503
	Podsumowanie	511
	Pytania kontrolne	513

19.	Działania zewnętrzne Unii	514
19.1.	Wprowadzenie	514
19.2.	Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	516
19.3.	Wspólna polityka handlowa	520
19.3.1.	Cele i zasady	520
19.3.2.	Instrumenty WPH	521
19.4.	Współpraca na rzecz rozwoju	526
19.4.1.	Ogólny system preferencji taryfowych	526
19.4.2.	Stowarzyszenie krajów i terytoriów zamorskich	528
19.4.3.	Partnerstwo między krajami AKP a Unią	530
19.4.4.	Finansowanie współpracy	531
19.5.	Współpraca gospodarcza, finansowa i techniczna z państwami trzecimi	534
19.5.1.	Polityka rozszerzania Unii	534
19.5.2.	Europejska polityka sąsiedztwa	536
19.5.3.	Stosunki z krajami EFTA	538
19.6.	Finansowanie działań o charakterze horyzontalnym	539
	Podsumowanie	541
	Pytania kontrolne	543
	Literatura	544
	Spis tabel	552
	Indeks	555